

Samostatný vedoucí dětí a mládeže – turistické zaměření

Odborná dovednost:

Analyzování potřeb sociální skupiny

K tomu, aby vedoucí dokázal správně a co nejlépe vést svoji skupinu (oddíl), musí:

1. mít dostatečné základní vědomosti z oblasti psychologie, pedagogiky a sociologie, aby rozpoznal důležité potřeby dětí a mládeže na základě znalosti základních lidských potřeb a vývojových specifíků věkové kategorie a sociálního zázemí

2. svoji skupinu dokonale znát, aby

- a) dokázal reagovat na její specifika daná jejím jedinečným složením
- b) přizpůsobil metody, které povedou k dosažení dlouhodobých cílů skupiny tak, že zapůsobí na členy dané sociální skupiny pozitivně a nadto jim přinesou libé pocity.

Ad-1-

Jako nezbytné minimum cítíme, že je potřeba základních vědomostí z oblasti vývojové psychologie. Zde jen přinášíme malý nástin.

Psychický vývoj zahrnuje vznik a postupný rozvoj psychických vlastností a procesů. Změny probíhají v kvantitě i v kvalitě a směřují od jednoduchosti ke stále větší složitosti. Vývoj obecně se chápe jako přechod od méně dokonalého k dokonalejšímu. Až do dospělosti má charakter stále většího osamostatňování.

Vývoj každého jedince je zcela individuální a probíhá jako interakce (vzájemné působení) všech zmíněných faktorů. Onen fiktivní člověk se může stát dárcem krve třeba takto: Rodiči byl veden k solidaritě a nesobeckosti, později se rozhodl dávat krev, protože v televizi zaslechl zprávu, že v jeho regionu je málo dárců skupiny B. I když je tento příklad velmi zjednodušený, snad dostatečně přesvědčivě dokumentuje, že určitý výsledný stav je vždy výsledkem působení více vlivů a jejich vzájemnou interakcí.

Dvěma základními procesy, jimiž se vývoj realizuje, jsou

- biologický proces zrání a
- psychologický proces učení

Proces zrání (např. zrání nervových struktur, růst kostí a svalů, ...) je dán geneticky a vnějšími faktory se téměř nedá ovlivnit. Je to zákonitá posloupnost změn v organismu a podmiňuje připravenost jedince k učení. Jinak řečeno, organismus musí nejprve pro nějakou novou schopnost dozrát a pak teprve se jí může začít učit - aby se dítě mohlo začít učit chodit, musí jeho nervová soustava dozrát natolik, aby dítě dokázalo v potřebné míře koordinovat své pohyby, dále musí mít vyvinuté příslušné svalové skupiny atp.

Subjektivně je dynamika vývoje určována vzájemným "přetahováním" dvou základních potřeb - jedná se o potřebu jistoty a bezpečí na straně jedné a potřebu změny na straně druhé. První z uvedených potřeb vývoj brzdí a tato potřeba převládá v obdobích, kdy jedinec není k dalšímu vývoji připravený. Potřeba jistoty a bezpečí slouží jako obrana před takovou zátěží, kterou by dotyčný jedinec neunesl. Když se jeho vnitřní situace stabilizuje, automaticky začne převládat potřeba změny, což znamená, že jedinec je otevřený uskutečnění dalšího vývoje.

nástup do školy a mladší školní věk

Období mladšího školního věku lze celkově charakterizovat jako relativně klidné a bez dramatických vývojových změn. Tato vývojová fáze začíná zahájením školní docházky a končí s nástupem pubescence (přibližně v 11 - 12 letech věku dítěte).

Většina dětí je pro nástup do školy dostatečně zralá v šesti až sedmi letech. Pro děti i rodiče to bývá "událost" a současně i velká životní změna, která od dítěte vyžaduje zmobilizovat veškeré své adaptační mechanismy (přizpůsobit se). Musí se učit zvládat relativně dlouhodobé odloučení od rodiny, přijmout autoritu učitele, soustředit se na výuku a v neposlední řadě se potřebuje integrovat do skupiny spolužáků. Dítě se srovnává s ostatními a je také hodnoceno a srovnáváno učitelem. Výkon, který dítě podává, resp. hodnocení podaného výkonu učitelem a spolužáky, se výrazně podílí na utváření jeho identity.

Normálně se vyvíjející dítě se snaží být co nejvíce aktivní, rádo spolupracuje s druhými a chce poznávat okolní svět. V této době je subjektivně velmi důležité, jak dítě ob stojí při plnění svých povinností a v činnosti vůbec. Na podaném výkonu závisí sebehodnocení dítěte, které v důsledku toho špatně snáší neúspěchy; je-li jich mnoho, může si trvale fixovat pocit vlastní nedostačivosti nebo méněcennosti. Platí přitom, že dítě vyhodnotí své snažení jako úspěšné nebo neúspěšné podle toho, zda je toto snažení někým subjektivně důležitým oceněno nebo znehodnoceno; výsledek samotný pro dítě nemá největší význam.

Nejtypičtějším rysem myšlení mladšího školáka je jeho závislost na pozorovatelné skutečnosti; proto se např. začíná učit počítat jablka nebo kočky, tedy předměty, které už zná. Číslo je abstraktní symbol, jehož význam dítě pochopí až později. Prozatím dítě nedokáže přemýšlet v jiné, než konkrétní rovině, a události, se kterými se dosud nesešlo, si neumí představit. Nicméně jistý posun v nakládání s poznatky nastává - narozdíl od předškolního věku již dítě zvládá posuzovat věci z více hledisek současně (např. u automobilů - velikost, rychlost, zvuk motoru, ...), než jen z jednoho nejnápadnějšího (barva). Rovněž si začíná tvořit jakousi vnitřní hierarchii informací - řadí prvky do tříd. Chápe například, že jezevčík patří do třídy psů a psi patří do třídy zvířat. Zadáme-li dítěti úlohu typu: "Máme čtyři kočky a dva psi - máme více koček nebo zvířat?", v pěti letech si s tím pravděpodobně neporadí, zatímco o dva roky později už ano.

Dítě postupně opouští svůj egocentrismus a začíná respektovat, že není středobodem všeho dění, ale "jen" jedním z mnoha lidí. Uvědomí si, že ostatní mívají na tutéž věc jiný pohled, a kolem devátého roku je schopné [empatie](#) - dokáže se vcítit do pozice druhého člověka a na základě toho reagovat. Mladší dítě vypráví rodičům zážitky ze školního výletu stylem, jako by tam byli s ním, a viděli, co vidělo ono; později už dítě chápe, že musí napřed přiblížit ty okolnosti, které rodiče neznají.

Pro dítě je optimální vyrůstat v kompletní a funkční rodině. Případný rozvod rodičů pro něho znamená ztrátu dosavadní "samozřejmosti" - jistoty rodiny. V takovém případě je dobré dítěti podat vysvětlení, které bude schopné pochopit; pokud je dítě ignorováno s tím, že "tomu stejně nerozumí", bude si nějaké vysvětlení hledat samo a často se stává, že jako viníka rozpadu rodiny označí sebe.

Osoby mající autoritu (rodiče, učitelé, ...) uznává dítě na počátku mladšího školního věku nekriticky a maximálně se snaží dostat jejich očekáváním (období "hodného dítěte"). Své chování hodnotí jako dobré nebo špatné podle odezvy autorit. Je to proto, že tyto osoby jsou pro dítě stále ještě nejdůležitější, pokud jde o uspokojení potřeby jistoty. S postupným stále větším osamostatňováním se však vliv autorit na myšlení dítěte zeslabuje a přibližně v deseti letech je už dítě ve svých názorech kritičtější. Tento posun lze dobře sledovat ve školní třídě: zpočátku je dítě silně fixováno na učitele, který je subjektivně mnohem významnější, než spolužáci. Tento poměr se ale časem vyrovnává a zhruba po desátém roce věku dítěte jsou před učitelem upřednostňováni spolužáci. Jedním z vnějších důkazů, že taková změna proběhla, je skutečnost, že dítě přestává na ostatní žalovat - stává se solidárním.

Dítě od zhruba 10 let má silnou potřebu začlenit se do skupiny vrstevníků. Z hlediska sociálního vývoje dítěte je ztotožnění se se skupinou důležité, protože plní funkci jakési přípravy na budoucí intimní a přátelské vztahy. Upřednostňováni jsou takoví vrstevníci, kteří se dítěti podobají, nebo se alespoň výrazně neliší. Skupiny bývají často diferencované podle pohlaví, přičemž chlapci bývají poněkud fundamentalističtější, ale na druhé straně i soudržnější, než dívky. Děti se ve skupinách učí solidaritě a sounáležitosti; jejich náklonnost k ostatním však bývá často pouze přechodná. V době dospívání už bude pocit "my" a skupina vrstevníků obecně hrát v životě jedince důležitější úlohu.

požadavky na hry, soutěže a aktivity pro mladší školní věk

S dětmi mladšího školního věku jde provádět mnoho kreativních aktivit, protože v tomto období jsou nadšení do jakékoliv činnosti. příslušníkům stejného pohlaví. Dochází k rozdělování skupin podle pohlaví, dívky a kluci zvlášť, mezi těmito skupinkami se liší jak v komunikaci, tak velikostí. Chlapců bývá většinou víc a skupina je otevřená, vztahy mezi nimi nejsou tak osobní jako u dívek, typické je zde hierarchické postavení (vůdce, jeho nejbližší a okrajoví členové), hrají zejména soutěživé a soupeřivé hry a využívají při tom fyzickou sílu, jsou ale ke svým členům asertivnější i když někdy agresivnější než dívky. Dívek je ve skupině podstatně méně, jsou to dyády nebo tryády a složení se často mění, hierarchické uspořádání zde není, stejně také není diferencovaný status. Dívky se více soustřeďují na vzájemné vztahy, tajnůstkářství a pomlouvání.

Příklady:

Co o mě víš

= seznamovací hry v rámci oddílu, sebepoznávací hry, hry na upevnění kolektivu
např. Nakresli kamaráda, Batoh dobrých vlastností

Odpoledne skautských dovedností

= úplné základy pohybu ve městě a v přírodě
např. Přespolní běh, Po stopách zvířecí stezkou, Památky našeho okolí

Pohádkový svět

= rozvoj imaginace a představitivosti
Výroba maňásků, Vymysli pohádku, Výroba karnevalových masek pro oddílový bál ,
Stínohra, Návštěva loutkového divadla

Hádankiáda

= Překonávání překážek, dosahování cíle vyvolává citové uspokojení, podněcuje důvěru ve vlastní síly a vytváří vytrvalost, houževnatost, rozhodnost, trpělivost
Riskuj, Kimmova hra, Křížovky, Město, jméno...

období dospívání - pubescence

Fáze dospívání probíhá přibližně mezi 12. a 15. rokem života člověka (tohle vymezení je pouze orientační; nástup a konec pubescence jsou velmi individuální). Je to doba celé řady dramatických změn, kladoucích značné nároky jak na pubescenta samotného, tak na jeho okolí. Platí ovšem, že projevy dospívání v chování se individuálně liší v kvalitě i intenzitě, takže zatímco s některými "to mlátí", jiní tuto dobu prožijí naprosto klidně. Pubescent si

aktivně utváří vlastní identitu - hledá sám sebe a své místo na slunci. Status "dítě" se začíná pomalu měnit na status "dospělý".

Na biologické úrovni probíhá pohlavní dozrávání provokované hormonálními změnami. Rozvíjejí se druhotné pohlavní znaky a tělo postupně získává proporce dospělého člověka. Pubescenti bývají na tělesné změny velmi citliví a zdaleka ne všichni na ně reagují nadšením. V krajním případě může jedinec odmítnout smířit se s růstem a vývojem svého těla - tento fakt se často skrývá za onemocnění [mentální anorexií](#) v tomto věku. Dotyčný pubescent začne hubnout a sekundární pohlavní znaky se tak přestanou vyvíjet. Mentální anorexie postihuje většinou dívky a vzhledem ke své závažnosti a obtížné terapii se ji nevyplatí podceňovat.

Hormonální změny ovlivňují rovněž psychiku pubescenta, a to hlavně ve směru zvýšené emoční labilita a zvýšené úzkostnosti. K tomu dále přistupuje pocit ztráty jistoty (změny obecně navozují znejistění), tlak okolí a další faktory. Všechno dohromady představuje pro dospívajícího velkou zátěž, z níž plyne typická rozkolísanost prožívání a projevů pubescenta. Ten bývá ve vztahu k dospělým uzavřenější, ve svém chování impulzivní, nepředvídatelný a silně vztahovačný.

Vývojem prochází i uvažování pubescenta - postupně zvládne přemýšlení v abstraktní rovině a hypoteticky pracuje s událostmi, které ještě nenastaly. Tato změna v myšlení v kombinaci s nedostatkem zkušeností se navenek projevuje chováním typu "všechno vím, všechno znám".

Ve svém sebehodnocení se pubescent více spoléhá sám na sebe, zatímco dříve si o sobě vytvářel představu na základě názorů druhých lidí. Teď se tedy začíná mnohem více ptát sama sebe, kým vlastně je, a bývá k sobě velmi kritický. Protože již umí přemýšlet abstraktně, představuje si rovněž, kým by se chtěl stát, přičemž často utíká k nereálným fantaziím. Pubescent se dennímu snění oddává velmi často a jeho nejtypičtějšími tématy bývají vlastní všemocnost a erotika.

Pubescent nesnáší kompromisy a usiluje o jednoduché, přímočaré řešení, je vášnivým diskutérem a své názory (jako jediné správné) dokáže prosazovat velmi vehementně a velmi dlouho. Jiným typickým rysem pubescenta je pocit vlastní výjimečnosti - má za to, že jeho myšlenky a pocity jsou naprosto jedinečné a proto je také nikdo jiný nemůže pochopit. Komunikace mezi rodiči a jejich dospívajícím potomkem bývá problematická a obě strany často vnímají totéž - totiž že s tím druhým se nedá mluvit. Pubescenti nejsou dobrými komunikačními partnery mj. pro svoji vztahovačnost, časté výbuchy a nepředvídatelné reakce; dospělí naopak projevují málo pochopení těmto přechodným jevům a často nadbytečně zkoušejí uplatňovat svoji autoritu.

Pro pubescenta je velmi důležitá skupina vrstevníků, která poskytuje oporu jeho ještě nehotové identitě - přebírá tzv. skupinovou identitu. Vrstevníci spolu sdílejí zájmy i starosti. Ve skupině se klade důraz na [konformitu](#) jejích členů - potřeba konformity se projevuje ve stylu řeči, oblékání nebo třeba v preferované značce mobilních telefonů. Za to, že se člen skupiny vzdá své individuality, mu skupina poskytuje jistotu a přijetí. Ke konci pubescence potkává některé jedince první zamilovanost. Svého partnera si dospívající velmi idealizuje a má potřebu častého kontaktu s ním. Tyto vztahy bývají většinou platonické.

požadavky na hry, soutěže a aktivity pro dospívající

Hra (spíše složitější), sport (zvláště rvavé sporty), zájem o tajemství, romantiku, přírodu, o umění. Puberták bude chtít něco "hustýho", něco co je "in". V tomto smyslu se nám osvědčily pokladovky, kdy je cesta v realitě za pokladem propojena s informacemi z virtuálního počítačového světa. Celá hra je tedy předpřipravena v počítači. Do další úrovně se hráč dostane jen tak, že zadá heslo, které získá pohybem v terénu a sběrem příslušných dat. Dále doporučujeme túry, výpravy, společenské hry v klubovně – Bang apod.

Pro samotné hraní v této věkové kategorii doporučujeme hledat inspiraci v knize Zlatý fond her, Mladá fronta, Praha 1990. Zde naleznete jak hry pohybové, tak intelektové, psychologické i toto vše kombinující.

Slovníček pubertáctiny:

Hustý, mazec, luxusní = něco skvělého

vytuněný, vychytaný, vyvoněný, vymazlený = vylepšený, praktický

hafo, hafec = hodně

libovka, libový = něco hodně hustého

haluz = něco neuvěřitelného

dávat si to = užívat si to, být v tom dobrý

období adolescence

Adolescence je lokalizována přibližně mezi 15. a 20. rok života člověka. Na začátku je pohlavní zralost a ukončení základní školy, na konci pak ekonomická nezávislost a nástup do práce (což se netýká např. vysokoškolských studentů). Adolescence je jakési přechodné období, které člověku slouží k urovnání si vlastních hodnot, postojů a cílů, aby následně dokázal dobře nakládat se dvěma základními atributy dospělosti - se svobodou a odpovědností.

V této fázi se dotváří identita - dospělý jedinec v optimálním případě ví, kým je - tedy zná své vlastnosti, své silné a slabé stránky, je si vědom limitů svých možností a vytyčil si realistické cíle (tak by to bylo ideální; je ovšem fakt, že k takovému poznání nedojde spousta lidí za celý svůj život). Adolescent má v zásadě dvě možnosti, jak dojít k vlastnímu sebepojetí, ke své identitě: buď převezme nějaký prefabrikovaný vzorec od rodiny nebo jiných lidí (např. syn převezme otcovu firmu a pokračuje v "rodinné tradici"), nebo si vytvoří identitu aktivně sám (nechá firmu firmou a jde studovat herectví nebo do Afriky lovit krokodýly). První možnost je pohodlná, jistější, ale patrně neumožní člověku více rozvinout své možnosti. Dojít si k identitě vlastní cestou vyžaduje překonávání překážek, tedy mj. odolnost, vytrvalost a sebedůvěru; ovšem takový člověk může zpravidla lépe realizovat svůj potenciál a jeho život nebývá tak fádňní, jako někdy dopadá v tom prvním případě.

Zvláštním typem převzetí identity je tzv. antiidentifikace, kdy člověk dělá přesný opak toho, co po něm chce jeho okolí. Antiidentifikace je ovšem ve skutečnosti pouze způsob kopírování druhých, kterým jedinec sice vyjadřuje nesouhlas, ale současně nehledá vlastní cestu - jen dělá to, co okolí nechce, aby dělal, a naopak nedělá to, co okolí pokládá za žádoucí.

Kromě toho je tu ovšem možnost, že jedinec není v hledání sebe sama úspěšný. To se může projevit tzv. adolescentním moratoriem, kdy člověk zatím odkládá definitivní rozhodnutí ohledně vlastního zacílení a experimentuje s různými rolemi (např. jde studovat,

pak ze školy odejde a nastoupí do práce, pak ho zase začne zajímat studium nebo chce založit rodinu, ...) - takovému člověku trvá déle, než se "usadí". Neúspěch ve vytváření identity může mít také formu tzv. difúzní identity, která v krajním případě už spadá do oblasti patologie. Takový jedinec trpí velkým vnitřním zmatkem a není schopný systematicky směřovat k nějakému cíli.

Zralost jedince se projeví mj. ve schopnosti navázání a udržení dlouhodobého intimního vztahu (intimita ve smyslu nikoli pouze sexu, ale důvěrnosti obecně), který vždy umožní mnohé získat, ale vyžaduje také mnohé se vzdát. Nezralý člověk, který si sám sebou není jistý, se duševní blízkostí někoho druhého cítí ohrožen a tak jí ani není schopen.

Pro adolescenta má značný význam jeho tělo a zevnějšek; fyzická krása a/nebo síla bývají důležitými součástmi sebepojetí. Případná extravagance v oblékání, účesu apod. signalizuje většinou příslušnost k nějaké skupině a touhu po pozornosti okolí. Tyto projevy s blížící se dospělostí ustupují.

Podobně jako v pubescenci jsou i nyní preferována jednoznačná a zásadní řešení problémů, přetrvává nechuť k děláním kompromisů a typické je zlehčování nebo úplná ignorance cizích "dobrých rad". Myšlení je velmi pružné a výkonné. Adolescent má zatím poměrně málo zkušeností, což paradoxně bývá v některých případech paradoxně výhodné - může přijít na nějaké originální řešení, které by staršího a zkušenějšího člověka vůbec nenapadlo. Zkušenost je přínosem, protože člověka chrání před opakováním dřívějších chyb, ale zároveň také zátěží, která mu často brání v hledání nových cest.

V této etapě se mění vztah mezi dospívajícím a jeho rodiči. Ti většinou, ačkoli tomu nebývají rádi, definitivně ztrácejí svoji nadřazenou pozici nad svým "dítětem" a mívají v této souvislosti ambivalentní pocity - na jednu stranu vědí, že jejich potomek je dospělý, ale současně se na úrovni emocí s touto skutečností odmítají smířit.

Adolescent, který si je už jistější sám sebou, postupně ztrácí potřebu demonstrativně se vymezovat vůči rodičům a jeho vztah k nim se uklidňuje. V optimálním případě se podaří docílit nové formy pozitivního a obohacujícího vztahu rodičů a jejich dospělého potomka. Důležitou úlohu v období adolescence sehrávají vrstevníci dospívajícího. Ten v době, kdy se uvolňuje z vazeb na rodinu, ale současně ještě není schopen fungovat zcela samostatně, potřebuje oporu od lidí, kteří jsou na tom podobně, s nimiž také sdílí své prožitky a získává sociální dovednosti.

Vrstevnická skupina má potřebu odlišit se nějakým způsobem od ostatních. To se děje pomocí různých rituálů, úpravy zevnějšku, preference určitého druhu hudby apod. Tím je naplněna touha adolescenta po jednoznačnosti a vymezení - existuje svět "my" a svět "mimo nás". Potřebou opory a jednoznačnosti se vysvětluje, proč se někteří dospívající stanou členy různých náboženských sekt - jejich představitel je nalákají vlídným a ochotným přijetím a jednoduchým programem, resp. vymezením záležitostí světa na dobré - špatné. Podobné pozadí mívá členství např. v anarchistických seskupeních nebo radikálních ekologických sdruženích, kdy jedinec často vnitřně nesdílí proklamované hodnoty, ale potřebuje být někde začleněn.

Jak bylo již uvedeno, celý vývoj od dětství k dospělosti je charakterizován neustálým osamostatňováním. Tento proces zasahuje i vrstevnickou adolescentní skupinu, od které se zralý jedinec postupně odpoutává.

Sexuální potřeba se stává potřebou psychosociální; není tedy již pouze tělesnou a prestižní záležitostí. Partnerské vztahy (ať už hetero- nebo homosexuální) jsou charakteristické velkou zamilovaností; vyvolený partner je svým protějškem idealizován a zcela nárokován. Adolescent mnohdy ve své milované bytosti vidí vlastnosti, které ona třeba vůbec nemá; procitnutí z takových klamů pak bývají dosti bolestivá.

První sexuální styk je důležitým mezníkem v životě člověka - subjektivně zvyšuje společenskou prestiž a je to další důkaz dospělosti. Většina adolescentů žije sexuálně aktivní život. Obecně platí, že čím vyšší je vzdělání člověka, tím později se sexuální aktivitou začíná. Někteří lidé v době adolescence uzavírají manželství, které je rovněž symbolem samostatnosti a dospělosti. Faktem ovšem zůstává, že na manželství ani na rodičovství nebývá člověk tohoto věku dostatečně zralý. Předčasné uzavření manželství může být (kromě případů těhotenství partnerky) pokusem o osvobození se od rodiny, což je však pouze únik do jiné formy závislosti, dále projevem snahy o recesi nebo výsledkem okamžitého, zkratkovitého rozhodnutí.

Část adolescentů nastupuje do zaměstnání. Je to významná změna v životě člověka, která přináší určité výhody, ale současně i mnohé vyžaduje - člověk se musí přizpůsobit prostředí, do něhož přijde, akceptovat autoritu nadřízených i "služebně starších" spolupracovníků. Status výdělečně činného člověka je dalším signálem dospělosti a nezávislosti a v naší kultuře je dospělost jako taková vymezena v podstatě zejména ekonomickou samostatností.

požadavky na hry, soutěže a aktivity pro adolescenty

Adolescent touží po uznání vrstevníků, formuje se sebevědomí, sebepojetí, sebekoncepce. Dospívající, který nenachází dostatečné zázemí v rodině a ve skupině vrstevníků může být snadným terčem pro distributory drog, případně zástupce náboženských sekt.

Proto doporučujeme, aby adolescenti byli zapojováni do vedení oddílu. Aby dostávali stále větší prostor pro vlastní aktivitu a tvořivost při přípravě, organizaci a vedení volného času mladších dětí v oddíle. Tím načerpají sebevědomí a získají kladné sebepojetí.

Pro samotné hraní v této věkové kategorii doporučujeme opět hledat inspiraci v knize Zlatý fond her, Mladá fronta, Praha 1990. Zde naleznete jak hry pohybové, tak intelektové, psychologické i toto vše kombinující.

Ad-2-

Považujeme za nezbytné, aby dobrý vedoucí svoji skupinu dokonale znal, protože jen tak

- a) dokáže reagovat na její specifika daná jejím jedinečným složením
- b) přizpůsobí metody, které povedou k dosažení dlouhodobých cílů skupiny způsobem, který zapůsobí na členy dané sociální skupiny pozitivně a nadto jim přinesou libé pocity, tzv. ušije své skupině náplň přímo na tělo.

Vedoucí svoji skupinu poznává postupně na schůzkách, výletech i během táboření a zotavovacích akcí. V tomto ohledu je čas jeho přítelem, jen jej nesmí promarnit.

Dále musí mít napaměti, jak už vyplynulo z první části, že psychický vývoj neprobíhá plynule; období klidnější (latence) střídají období s mnoha změnami, existují vývojové skoky a fáze stabilizování nově získaného. Člověk zejména v raných obdobích prochází tzv. krizovými neboli senzitivními fázemi vývoje. Jsou to relativně přesně časově vymezená období, kdy se jedinec musí setkat s určitým podnětem, aby se mohla vytvořit určitá schopnost. V této době je jedinec k příslušným podnětům ve zvýšené míře vnímavý. Např. v raném dětství je třeba navázat citový vztah s matkou (s mateřskou osobou); pokud dítě neudělá pozitivní zkušenost s citovým vztahem během prvních měsíců svého života, bude později schopnost navazování a opětování takového vztahu rozvíjet jen velmi obtížně, pokud vůbec. Je to podobné, jako když chceme vidět hokejový zápas - musíme být na stadionu v

určitý čas; přijít o den později je už k ničemu. V případě psychického vývoje nejde samozřejmě o dny, počítá se spíše v řádech měsíců či týdnů.

Základní metody sběru informací o sociální skupině zde nabízíme v přehledné, ovšem tím pádem i velmi zjednodušené tabulce. Měla by sloužit k povšechné orientaci v problematice. Je dlužno dodat, že podrobnější informace je nutno doplnit studiem odborných publikací, které se této problematice věnují obšírně.

Přehled postupů při sběru informací o sociální skupině

metoda	účel použití	výhody	nevýhody
dotazníky průzkumy	když potřebujete rychle a snadno získat spoustu informací	anonymita snadné srovnávání a analyzování lze oslovit celou skupinu a získat velké množství dat mnoho vzorů dotazníků již existuje	nemusím dostat úplnou zpětnou vazbu (opatrní) formulace otázky může ovlivnit odpovědi jsou neosobní (needostanete úplný příběh)
rozhovory	když chcete plně pochopit něčí dojmy nebo zážitky, nebo se dozvědět více o jejich odpovědích z dotazníku	má plný rozsah a hloubku informací rozvíjí vztah s dotazovaným	může trvat dlouho může být obtížné ho analyzovat a porovnávat Tazatel může ovlivnit odpovědi tázaného
hodnocení dokumentace	chcete-li mít pojem o tom, jak program funguje bez přerušení programu jde o přezkum poznámek, zápisů atd.	komplexní a historické informace naleznou informace, které již existují informace nezatíženy osobními předsudky	často trvá mnoho času informace mohou být neúplné musí být zcela jasné, co hledáte nejde o pružný prostředek k získání dat, údaje omezené na to, co již existuje
pozorování	přesné informace o tom, jak skupina vlastně funguje, a to zejména o procesech	Pohled na činnost skupiny tak, jaká je ve skutečnosti může se přizpůsobit událostem tak, jak aktuálně během pozorování nastanou	může být obtížné interpretovat viděné chování může být složité se k pozorovanému vyjádřit může ovlivnit chování pozorovaných
skupinová diskuse	prozkoumat téma do hloubky přes skupinové diskuse, např. o reakci	Rychle a spolehlivě získat společné dojmy	může být obtížné analyzovat odpovědi

	na zkušenost nebo návrh, porozumění společné stížnosti, atd.; užitečné při hodnocení	Může být efektivní způsob, jak získat široký rozsah a hloubku informací v krátkém čase může zprostředkovat základní informace o parametrech a vztazích ve skupině	je potřeba dobrého prostředníka
případové studie	umožní plně pochopit nebo popsat zkušenosti člena skupiny a provádět komplexní vyšetření pomocí křížových srovnání případů	plně vylíčí zkušenosti, vstupy, proces a výstupy člena skupiny	obvykle poměrně časově náročné shromáždění dat, organizace a popis představuje hloubku informace, spíše než šířku

Závěr:

V případě, že vedoucí začíná pociťovat ve své skupině změny či problémy, které nedokáže řešit jednoduchými úpravami svého způsobu vedení, je na místě využít některou z mnohých metod sběru informací. Tyto metody mu o sociální skupině, kterou vede, mohou mnohé říci a vyjasnit i příčinu potíží, jimiž může být např. nezájem o program, stále častější absence na schůzkách či výletech, kupíci se kázeňské problémy. Pochopitelně tyto metody může využívat i v období „hojnosti a prosperity“ a mít v jejich výsledcích zrcadlo vlastního působení.

Literatura:

Jandourek, J. Úvod do sociologie, Portál, Praha 2003

Rozsypalová, M., Čechová, V., Mellanová, A. Psychologie a pedagogika I., Informatorium, Praha 2003

Kohoutek, R. Základy užití psychologie, Akademické nakladatelství Cerm, 2002

Langmeier, J., Krejčířová, D. Vývojová psychologie. Praha, Grada, 2006

<http://managementhelp.org>